

Forfatter: Heiberg, P. A.

Titel: Udrag fra Virtuosen

Citation: Heiberg, P. A.: "Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter", i Heiberg, P. A.: *Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter*, udg. af Otto Borchsenius ; Fr. Winkel Horn , 1884, s. 327. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergpa01val-shoot-idm140167179338336/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter

borre Børg* og Søder; enhver fremmed, der vover at foragte og forhæne den Nation, der saa moderlig har optaget ham iblandt sine Børn; enhver fremmed, der vover af de Kunstnere, som han ikke afskæfter, at netop én af dem, som jeg har sigtet til med den oven anførte Benaadning.

Endelig indvies særligen, at her skal tales om de Tyskere eller Fremmede, der besøger eller pensioneres af Staten og hene deres Underholdning paa Landets Beskæftning, men ingenlunde om dem, der paa fortærr eller længere Tid opholde sig her i Landet paa deres egen Vaag som rejssende. Det vilde saaledes være uraadeligt, om for Exempel en Klostret vilde forhæne den danske Nation i sine Skrifte, eller en Friedrich Winter endte det som en Hæder Bæret for sig at være født i Gøtting end at være dansk Børg og Embedsmand. Derimod kan jeg paa ingen Maade tage en Randsdøhr det ilde op, at han i sit Skrift har gjort nogle usatte Anmærkninger, som en stor Del af mine Landsmænd ikke ere foruopede med**. Jeg for min Del fortæjder

*) Foragten for vores danske Sprog gaar virkelig saa vidt, at selv indfødte Danste ofte afstøtte ikke at kunne tale deres Norders Maa. Saaledes har jeg den 9 Oktober 1792 ved et liest Dødsb paa Hjørnet af store Strandsstræde og Nohavn set en indfødt dansk Mand — en Mand, som Kongen har berettiget os til at fordr bedre Konvulter og mindre Ræddesregler af — blande sig ind iblandt Følsku med dette Spørgsmaal: qu'est ce qu'on fait ici? hvorpaa han, som man let begriber, svaret: Svare sit

***) Siden jeg har vænnet Er von Randsdøhrs Hæjle, saa maa jeg opsigtig tilsaa, at jeg ikke begriber Karjagen, hvorfors næsten alle danske Forfattere enstemmigen fordomme hans Bog. At den indeholder nogle saa Helligheder og er paa adskillige Steder usfulkommen, det er en Omstændighed, som han har til fælles med alle Rejsebeskrivere; at han undertiden har sjuet en Ting fra den Side, hvorfra vi som indfødte ikke betragte den, det bgr dog vel tilgives en Mand, der liens har opholdt sig kort her paa Stedet; om han har fældet urigtige Domme i Henseende til Kunstens Værdi, det kan jeg ikke bedømme; men at han har skrevet noget, der vanærer Nationen, det bemægter jeg aldeles. Naar han siger „at det smukke Kjøp i Danmark mangler den suære Kultur og er tilbagefaldende imod fremmede“, da har han, i det mindste hvad Middehønden betæjfer, sagt en umodsigelig Sandhed og holdt en Lovtale over Kjønnen, hvorfors Nationen har været ham Tak skyldig; thi hos den Nation, hvor den suære Kultur i Almindelighed mangler, der ere Søderne usærlig i nogen meget høj Grad fordarvede. Man vil dog vel ikke regne ham det til en Forbrydelse, at han ikke har sagt om Danmark: „Se, det er alt sammen saare godt! Det Børn bliver forfattet, hvis Forældre

Friedrich Winter, se Noten S 145 — Qu'est ce qu'on fait ici?, hvad er her: paa Randsdøhrs — Randsdøhrs Hæjle, Studien zur Kenntniss der schönen Natur, der schönen Kunst, der Sitten und der Staatsverfassung auf einer Reise nach Dänemark, von Fr. Wilh. Beckhaus von Randsdøhr

mindre paa ham end paa den rejssende Herkullmand, der i et fraukt Bred, hvorfors Morgensdøhr fra forrige Aar gav os en Døer.

ikke kan taale at høre en fremmed sig med Bødselighed: Den og den Hæj! har deres Børn, jeg at velte dem! Og et helt Land kan ogsaa blive forfattet! Og Rude det vel være en Forbrydelse imod Nationen eller kunne gjøres til en Nationalteg, om han her i Landet har iude et eller andet Lykke, hvor Naturen var fari Snorin? Saa patriotisk er jeg ikke at være dette. Mit Hjørnar for ham er saa meget mere upartisk, som han, ved at tale om Skuespilbegjæret ikke har gjort mig den Hæder at nævne mig, da jeg dog for tro at fortjene en Plads iblandt dem. Men naar danske Forfattere lasse ham, fordi han undertiden ikke har set, hvad han dog burde have set, saa kan jeg ikke undlade at spørge, om da danske Forfattere købe Privilegium paa at se de Tyskeres urigtigt, som de dagligen kunne have for Øjnene. Istændt en Følsku Helligheder hos hans danske Antagelse vil jeg liens anføre to, der som sjene til at vise, hvem der her er nojagtigt og rigtigst, enten den høst gennemrejsende Fr. v Randsdøhr, eller hans Antagelse, der i nogle For have opholdt sig her i Hørn. Hørn har Fr. v Randsdøhr sagt, at der var Komediehøjer i den Tid, han opholdt sig her, ikke var noget Gøstet for den nederte Klasse af Indboerne. Herom siger Fr. v Sekretær Sander i Minerva for August 1792 Pag 222 og 223, at dette er ikke sandt. Og jeg har, med Fr. v Sekretærens Tilladelse, at det er umodsigelig sig fundt. Den øverste Etage var paa den Tid udelst i Væj og abonneret kort til Folk, der ere langt over den nederte Klasse — thi denne Klasse har ikke Raad til at abonnere —, og iblandt disse Abonnenter varde Fr. v Sekretæren, naar han havde set det til, have fundet mangen en Mand, der var hans Lærmand baude i Høng og i Randsdøhr. At der, som Sekretæren siger, ofte saad Tjenerbøjger og Højserer af den nederte Stand i disse Løger, det betæjfer intet, thi dem har han ikke ijsiden ogsaa funnet finde i den første og anden Etage, hvorfors denne Kritik over Fr. v Randsdøhr selder allerede hørt. Alle af store Helligheder er den anden Kritik af den danske Tilskuer, som i Nr 65 for 30 August 1792 siger: „at naar Fr. v Randsdøhr fortæjler os, at Frederik den femtes Statue paa Amalienborg lians med Kongens vedst ind imod Høer, saa villes man til at lasse net en Gang for at se, om det virkelig er muligt, at den Mand, der har tagt Statuen saa høje i Døjlyst, som hans Nationens om Hørens og Høterens lodbørdig Hørbold lians at vidne, ikke skulde have set, hvorfors en Statuen var vendt. Nej, ud mod Høer mod det Folk, har Høer og der ogsa indeligt øjssede ham, som han saa Høerens ind og lod sig se af, lid den burde Frederik den gode være vendt, og saaledes er han det ogsaa“ Forudat, at Tilskueren eller om Kongen og ikke om Høer, saa maa man sandelig der villes til at lasse om igjen for at se, om det virkelig er muligt, at den Mand, der har Helligheder til hver Dag at tage Statuen i Høer, ikke skulde have set, hvorfors Statuen er vendt. Nej, Fr. v Randsdøhrs Høring er her ogsaa umodsigelig rigtig, og Tilskueren har lians abendare indst. Jeg

*) Sekretær (ved Generalkommissionen) Sander Chr Rein, den høstende Forfatter af Traktaten „Nils Obergens“